

Березняк, Є. С. Оновлення змісту освіти – вимога часу / Є. С. Березняк // Вибрані педагогічні праці : у 3-х т. / за ред. М. Д. Ярмаченка. – 2-ге вид., доповн. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Т. 2. – С. 127–130.

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ – ВИМОГА ЧАСУ

На шляху успішного здійснення загальної середньої освіти проблема дальшого вдосконалення навчально-виховного процесу, підвищення якості знань, навичок і умінь учнів – одна з найважливіших. Серед головних передумов її успішного вирішення – запровадження нових програм і підручників, модернізація форм і методів навчання та виховання.

Досвід роботи 1-3-х класів за новими програмами і підручниками переконує, що навчання, передбачене новим змістом освіти, за оптимальних умов здійснення педагогічного процесу цілком під силу дітям семи-десятирічного віку і забезпечує значно вищий розвиток у них спостережливості, мислення, уяви, пам'яті, волі та інших якостей.

Досвід викладання курсу математики в четвертих класах підтвердив реальність і необхідність поставленого завдання – подолати розрив у викладанні арифметики й алгебри. Введення алгебраїчної пропедевтики в початкових класах сприяє математичному розвитку учнів, удосконалює їх логічне мислення.

Стали доступнішими для учнів програми та підручники з української літератури. Більше приділяється уваги в усіх класах вивченню кращих її творів. Програми націлюють учнів старших класів на поглиблене засвоєння теоретичних понять, народності, інтернаціоналізму.

Новий курс зарубіжної літератури має ряд переваг порівняно з попереднім. Він відкриває ширші можливості для виховання підростаючого покоління, формування характеру всебічно розвиненої людини, розвитку художнього смаку. В новій програмі чітко визначено коло творів для вивчення, більш систематизовано курс теорії літератури, передбачено години для бесід з позакласного читання творів сучасних письменників.

Структура і зміст нової програми з математики створює сприятливі умови для оволодіння сучасними математичними методами, для розвитку логічного мислення учнів.

Учні знайомляться з сучасною обчислювальною технікою: принципами дії арифметичних пристроїв електроннообчислювальних машин і елементами програмування для них. Це допомагає їм усвідомити такі поняття, як алгоритм і математична модель, що успішно використовується в практиці.

Нова програма дає можливість ознайомити школярів з векторним численням – могутнім засобом сучасної математики і техніки, з аксіоматичним методом. Вона сприяє підвищенню рівня логічного мислення учнів, дає можливість здійснити це досить послідовно.

Перехід на нові програми з фізики передбачає підвищення наукового рівня викладання основ цього предмета, вироблення у дітей вміння пояснити фізичні явища і процеси.

У курсі фізики більшого значення надається молекулярно-кінетичній, квантовій, електронній теоріям та теорії відносності, звертається увага на посилення ролі фізичного експерименту, особливо фронтально-лабораторного.

Значна увага приділяється теоретичним основам хімії. Оскільки в цій сучасній науці все більшого значення набуває вчення про будову атомів і молекул, пізнання законів хімії та їх взаємодії на основі квантово-механічних уявлень, у школі глибше стали вивчати будову речовини, залежність її властивостей від будови, закономірності перебігу хімічних реакцій.

Тепер раніше починається опанування школярами теорії, розглядаються

також питання, що відбивають сучасний стан розвитку хімії. Характерним для нової програми є також посилення політехнічної спрямованості курсу, яке досягається за допомогою комплексного вивчення хімічних виробництв, розкриття загальнонаукових принципів їх роботи, технології. У нових програмах з хімії велика роль відводиться експерименту, що забезпечує формування в учнів необхідних умінь і навичок.

Завершено перехід на нові програми з біології, зміст яких відповідає сучасному стану біологічної науки. Програми відбивають основні ідеї і досягнення молекулярної біології, загальної і молекулярної генетики, селекції.

Для нових програм з географії характерним є більш глибоке пояснення суті явищ у природі і суспільному житті, взаємозв'язків між природними компонентами, що визначають характер будь-якого об'єкта, розкриття закономірностей розміщення і розвитку галузей господарства.

У програмах строго відібрано коло понять та розподілено їх відповідно до внутрішньої логіки науки і вимог дидактики. Головна увага спрямована на підвищення наукового рівня викладання, посилення виховання учнів та зв'язок шкільного курсу географії з суспільним життям.

Програми побудовані на краєзнавчій основі. Важливе місце відведено екскурсіям, систематичним спостереженням за природою та самостійній роботі учнів з картою. Характерним для нових програм є нерозривний зв'язок між окремими предметами, їх єдність і наступність.

Більше уваги приділяється викладанню іноземних мов. З метою навчити школярів вести бесіду, читати і розуміти текст вводиться комплекс, що включає підручники, книги для вчителя, наочні посібники, діафільми, грампластинки тощо.

Результати роботи шкіл переконують у тому, що оновлення змісту навчання сприяє піднесенню теоретичного рівня підготовки учнів, поліпшенню їх інтелектуального розвитку, посиленню зв'язку школи з життям. З більшості предметів реалізація нових програм відбувається організовано. Успішність учнів в цілому підвищується.

Однак якість знань, навичок і вмінь школярів залишається ще невисокою. Проведені дослідження показують, що значна частина учнів опановує головним чином фактичний матеріал, без потрібного усвідомлення внутрішньої суті явищ і взаємозв'язків між ними. Найбільші утруднення викликає застосування засвоєних знань, навичок і вмінь у змінених умовах.

Мають місце не досить глибокі знання з гуманітарних предметів. Частина учнів не може як слід переказати матеріал, дати визначення правила чи закону, в письмових роботах робить чимало помилок різного характеру. Тому необхідно вдосконалювати зміст і методику викладання української мови. Усе ще недостатня увага приділяється формуванню в дітей орфографічної та пунктуаційної пильності, тобто вміння виявляти в тексті під час його зорового або слухового сприйняття орфографічні й пунктуаційні труднощі. Набуті знання часто не закріплюються, що різко знижує вивчення наступних тем і розділів. Не всі вчителі здійснюють диференційований підхід до учнів при виробленні у них навичок з орфографії та пунктуації. Інколи погано відпрацьовуються елементарні граматичні правила.

Серйозної шкоди викладанню української мови подекуди завдає байдуже ставлення до неї учителів інших предметів. Мовні й граматичні помилки під час відповідей учнів з історії, географії, математики та інших предметів не завжди виправляються. Є багатий досвід викладання рідної мови в школах України, його слід вивчати, узагальнювати і впроваджувати в практику роботи всіх учителів.